

Yaban Hayatta Tularemi

Halk arasında “tavşan hastalığı” ya da “avcı hastalığı” olarak bilinen tularemi yaban hayatta görülen önemli zoonoz hastalıklardan biridir. Etkeni gram negatif bir bakteri olan *Francisella tularensis* adlı bakteridir.

Yaban tavşanları ve kemiricilerin bir patojeni olmasına karşılık bazen insanlara da bulaşabilen tularemi kuzey yarı kürede ABD, Kanada, Meksika, Kolombiya, Venezüella, Ekvador, Rusya, Türkiye, İran, Afganistan, Çin, Japonya, Cezayir, Mali, Nijerya, Kamerun, Gana, Fildişi Sahili ve Fransa, İspanya, İtalya, Almanya, İsveç, Norveç gibi çeşitli Avrupa ülkelerinde görülür.

Ülkemizde kaynak suları ile bulaşması sonucu salgınlara yol açan bu hastalık, biyolojik bir silah olarak kabul ediliyor. Bu hastalık ilk defa 1911'deki San Francisco depreminden sonra sincaplarda veba benzeri bir hastalık olarak tanımlanmış ve 1912'de Tulare kentinde yapılan çalışmalarla bakteri laboratuvar koşullarında üretilmiştir. Bu şehrin adına ithafen *Bacterium tularense* adını alan tularemi etkeni, daha sonra bu bakteri üzerinde önemli çalışmalar yapan Edward Francis isimli bilim adamına ithafen de *Francisella tularensis* adını almıştır.

Bugüne kadar tularemi çeşitli araştırmacılar tarafından memeli, kuş, kurbağa, balık, eklembacaklı ve protozoalara ait 300 civarında canlı türünde kaydedilmiştir. Özellikle yaban tavşanları, kemiriciler, sincaplar, sivrisinekler ve keneler bu patojenin doğal rezervuarları olarak bilinir

Bazen inek, koyun, kedi, köpek gibi evcil hayvanlar da bu hastalığa yakalanır. Bakterinin son konakçısı insandır, bulaşması farklı yollarla gerçekleşir

Bu konu üzerinde çalışan araştırmacılar tulareminin ülkemizde özellikle kırsal alanlarda bir sağlık sorunu olmaya devam ettiğini, vakaların artmasının bazı ekolojik dengelerin değişmesiyle açıklanabildiğini; yaz aylarında kene sayısının, kış aylarında ise yaban tavşanı avcılığının artmasının tularemi vakalarının çoğalmasına neden olabileceğini belirtiyor. Sağlık Bakanlığı raporlarında 1936 yılından beri bildirilen enfeksiyon bölgeleri arasında Lüleburgaz, Bursa, Balıkesir, Zonguldak, Kastamonu, Bartın, Bolu, Düzce, Ankara, Samsun, Sinop, Amasya, Van, Antalya, Kars, Kırşehir, Çankırı, Sivas, Kırıkkale, Çanakale, Çorum, Bilecik ve Kocaeli bulunuyor. Hastalık 2004 yılından itibaren Sağlık Bakanlığı tarafından bildirimi zorunlu hastalıklar listesine alınmıştır, sadece 2005 yılı içinde Türkiye çapında bildirilen kesin vaka sayısı 431'dir. Buna karşılık bu hastalığın neden olduğu herhangi bir ölüm vakası bildirilmemiştir.

İnsanda kuluçka süresi 1-21 gün arasında değişen tulareminin belirtileri çoğunlukla ateş, üşüme, titreme, halsizlik, baş ağrısı, iştahsızlık, boğaz ağrısı, kuru öksürük ve lenf bezlerinde hızlı büyüme görülmesidir.

Tulareminin insanlara bulaşma yollarının kesilmesi için alınması gereken bazı önlemler var.

Francisella tularensis

Wikipedi

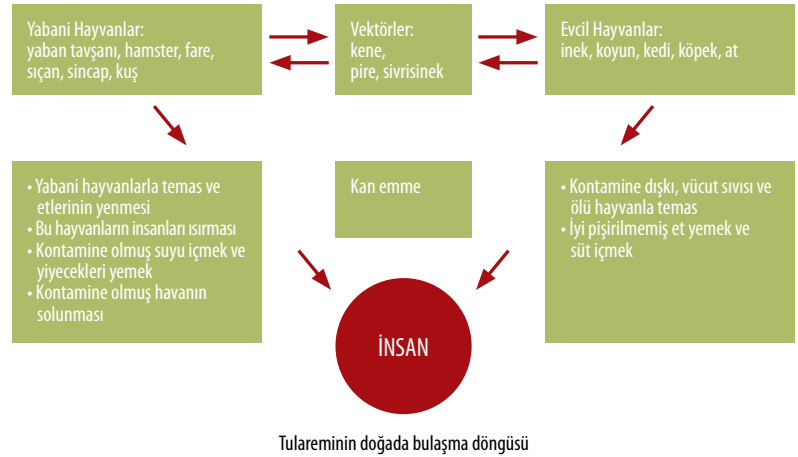
İçme ve kullanma suyu kanalları ile su depolarının dışarıdan gelecek herhangi bir kirlenmeyi engelleyecek şekilde yapılması, kanalların ve depoların ıslah edilmesi

Türkiye'de bu hastalıkla ilgili özellikle İç Anadolu bölgesinde son 2 senedir ciddi sayıda vaka kaydedilmiştir. Kırıkkale İl Sağlık Müdürlüğü'nün verilerine göre 2010-2011 yılları arasında ilde toplam 158 tularemi vakasına rastlanmıştır. Bu vakaların çok az bir kısmı kasım-aralık aylarında büyük çoğunluğu ise ocak-nisan ayları arasında görülmüştür. Yetkililer, bu hastalığın kaynak sularından geçtiğini fakat kaynağının hangi hayvan olduğunun henüz bilinmediğini belirtiyor. Bu yıl Kırıkkale İl Sağlık Müdürlüğü tularemi hakkında bilgi vermek amacıyla sağlık ocaklarına ve sağlık merkezlerine çok sayıda poster ve afiş astırmıştır.

- Suların klorlandıktan sonra veya kaynatıldıktan sonra kullanılması ve içilmesi
- Doğadan, kaynağı belli olmayan ve kirlenmeye müsait yerlerdeki suların kesinlikle içilmemesi ve kullanılmaması
- Av hayvanlarının derisini yüzerken veya etlerini parçalarken eldiven kullanılması, özellikle etlerin iyice pişirildikten sonra tüketilmesi
- Meyve ve sebzelerin bol su ile iyice yıkandıktan sonra yenmesi
- Kan emici sineklerin ve kenelerin ısırmasına karşı önlemlerin alınması, vücuda yapışan kene varsa bunların kesinlikle patlatılmadan bir cımbızla baş kısmından tutulup sağa sola oynatılarak çıkarılması ve bu işlemin hastanede özellikle bir doktor tarafından yapılması
- Gıda maddelerinin kemirici hayvanların, örneğin farelerin ulaşamayacağı şekilde muhafaza edilmesi
- Hayvan leşlerinin çevreyi kontamine etmeyecek şekilde gömülmesi veya yakılması
- Hastalığın yaygın olduğu bölgelerde av yapılması

Avcı, kasap, çiftçi, bahçıvan, veteriner, aşçı, yün işçileri ve laboratuvar çalışanları tularemi bakımından risk grubundadır.

Kırıkkale İl Sağlık Müdürlüğü'ne verdikleri bilgiler için teşekkür ederiz.

Kaynaklar

Hopla, C. E., "The ecology of tularemia", *Advances in Veterinary Science and Comparative Medicine*, Sayı 18, s. 25-53, 1974.
Donal, O. ve diğerleri, "Tularemia in range sheep: an overlooked syndrome?", *J. Vet. Diagn. Invest.*, 20, s. 508-513, 2008.
Kılıç, S. ve diğerleri, "Tularemi Hastalığının

Kontrolü İçin Saha Rehberi", T.C. Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü Zoonotik Hastalıklar Daire Başkanlığı, Ankara, 2011.